

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้คำถามเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์หลังการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอปัว จังหวัดน่านในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาไทยและแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการสอนเอง ผู้วิจัยทดสอบผู้เรียนก่อนการสอนด้วยแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาไทย แล้วดำเนินการสอนโดยใช้แผนการสอน จำนวน 17 แผน เวลา 29.5 ชั่วโมง หลังจากนั้นทดสอบผู้เรียนหลังเรียนด้วยแบบวัดฉบับเดิมและให้ผู้เรียนกรอกแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบด้วยค่าที่

สรุปผลการวิจัย

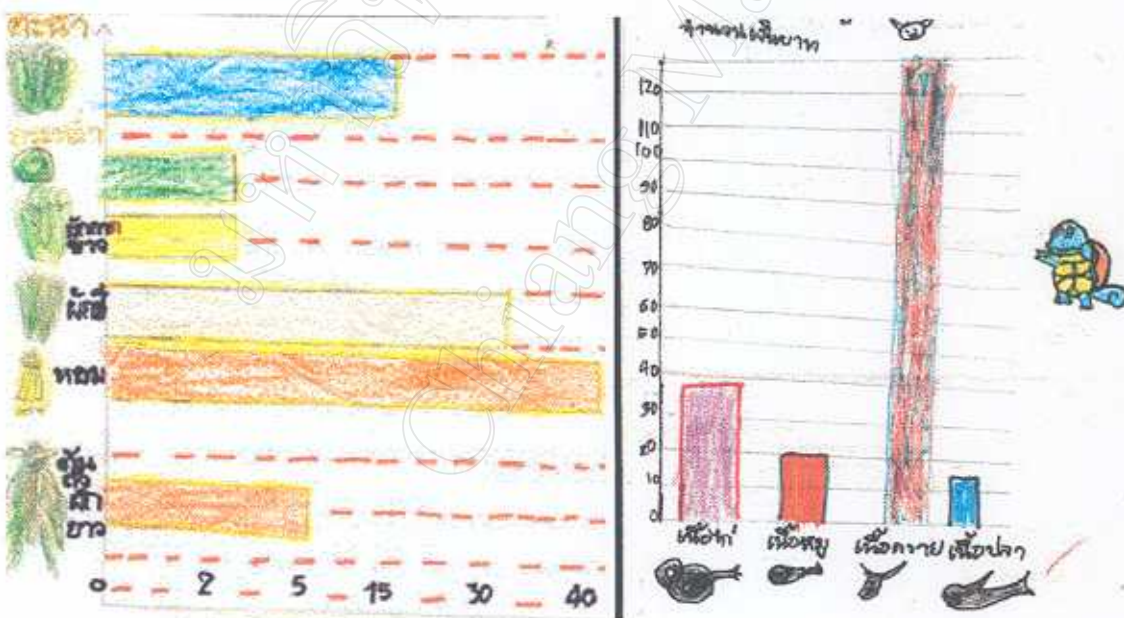
จากการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากการศึกษาพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ทุกด้านคือ ด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม กล่าวคือ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมากต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุด ในด้านการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรม เห็นด้วยมากในด้านการจัดเนื้อหาวิชาและด้านการวัดประเมินผล

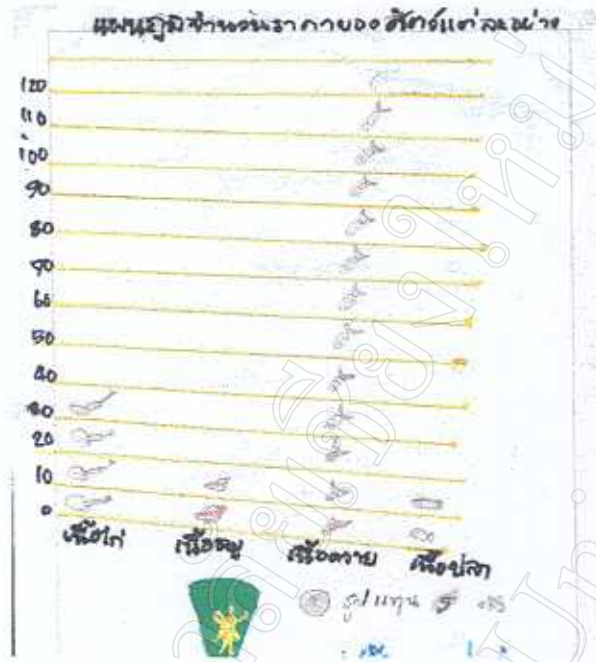
อภิปรายผล

ผลการวิจัยการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ แสดงถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังการเรียนรู้และมีความคิดเห็นด้วยมากที่สุดในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนและด้านกิจกรรม เห็นด้วยมากในการจัดเนื้อหาวิชาและด้านการวัดประเมินผล ทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า

คำถามแบบ Parnes ทั้ง 9 รูปแบบเป็นรูปแบบหนึ่งของการถามที่ใช้ระดมพลังสมอง (Brainstorm) เพื่อการหาคำตอบหรือแก้ปัญหาที่แปลกและสร้างสรรค์ (Parnes, 1967 อ้างใน อารี สัตหทวิ, 2540, หน้า 65) โดยมีลักษณะเด่นของข้อคำถามที่ช่วยให้การคิดเป็นไปโดยง่ายและรวดเร็วขึ้น เนื่องจากข้อคำถามแต่ละรูปแบบมีลักษณะการถามแบบละเอียด กระตุ้นการคิดจากข้อคำถามนั้นให้เห็นเป็นรูปธรรม ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นการช่วยเหลือด้านข้อมูลแก่ผู้เรียนที่จะช่วยลดความซับซ้อนของสิ่งที่เรียนรู้ ข้อคำถามดังกล่าวยังทำให้ผู้เรียนเกิดความคิดได้หลายทิศทาง มีความแปลกใหม่ ตัวอย่างคำถามของ Parnes และผลงานที่เกิดจากการกระตุ้น เช่น ในหน่วยไปภาคหม้วนัน หลังจากที่คุณเรียนร่วมกันเสนอข้อมูลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับราคาในรูปตารางแล้วครูใช้คำถามกระตุ้นคือ "นอกจากวิธีการนำเสนอข้อมูลที่กล่าวมานั้น เราแสดงความสัมพันธ์ของสินค้ากับราคาด้วยวิธีการใดได้อีกบ้าง (คำถามแบบแทนที่) คำตอบของผู้เรียน ได้แก่ "กราฟ แผนภูมิแท่ง แผนภูมิรูปภาพ รูปสวนผัก ผลไม้มีป้ายราคาติด รูปสินค้านั้นคิดราคา " มีตัวอย่างผลงานที่ได้ ดังนี้

และคำถามที่ว่า "เรามีข้อมูลอะไรที่เพิ่มขึ้นมาเพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่นำเสนออีกบ้าง (คำถามแบบขยายตัว) คำตอบคือ "การเพิ่มสีสัน, เพิ่มรายละเอียดของภาพ, รายละเอียดด้านจำนวน " มีการนำเสนอผลงานใหม่คือ

คำถามให้เปลี่ยนแนวประโยชน์ใช้สอย ว่า "ตลาดเป็นที่รวมตัวของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย น่าจะมีกิจกรรมอะไรที่มีในตลาด นอกเหนือจากการซื้อขายสินค้า คำตอบ " การแสดงช้าง, โขว้, แสดงเต่า, การหาเสียงของ ส.ส/อบต. ผู้ใหญ่บ้าน, คอนเสิร์ต, รณรงค์ภัยกลาง, โรเคดส์ " มีตัวอย่างผลงานดังนี้

จะเห็นได้ว่า ข้อคำถามดังกล่าวจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้ผู้เรียนที่มีประสบการณ์เดิมไม่มากและไม่ชินกับการคิดแบบสร้างสรรค์ ได้มีแนวทางการคิดคล่อง คิดยืดหยุ่นและคิดริเริ่มได้มากขึ้น

ดังนั้น ผู้สอนที่ใช้คำถามของ Parnes ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วยข้อคำถามดังกล่าว ก็จะเป็นการเพิ่มบทบาทผู้สอนในการสนับสนุน และเอื้อประโยชน์ (Facilitator) ผู้เรียน ได้เรียนรู้ด้วยการแสดงออกทางความคิด การกระทำได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของตัวบ่งชี้ด้านการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ กับ Harley (อ้างใน กัลยา เจียวงษ์, 2525) ที่เสนอว่า ครูควรหาทางช่วยเหลือให้ผู้เรียนตอบคำถามได้โดยการเปลี่ยนคำถามให้ง่ายลงด้วยการให้ตัวอย่างประกอบคำถาม หรือเปลี่ยนภาษาให้ง่ายต่อความเข้าใจกับระดับสติปัญญาของผู้เรียนและพัชรินทร์ จ้อยจุมพจน์ (2533) ก็พบเช่นกันว่า การใช้คำถามแบบครูมีส่วนร่วมโดยอธิบาย ให้การเสนอแนะข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางให้คิดหรือให้ตัวอย่างคำถามแล้วร่วมคิดและรับฟังความคิดเห็นจะส่งผลต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มากกว่า คำถามแบบที่ครูไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบ

บทบาทของผู้สอนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้นคือการสร้างพลังทางบวกให้กับผู้เรียน ซึ่งผู้สอนกระทำได้ทุกขั้นตอนของกิจกรรมเริ่มตั้งแต่การกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าคิด ส่งเสริมให้แสดงออกและการนำเสนอผลงานจากการคิด โดยให้คำชมเชย การเสริมแรงด้วยกิริยา ท่าทางและการยอมรับในความสามารถที่มีของผู้เรียน เพื่อเพิ่มการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความปรารถนาที่จะกระทำพฤติกรรมเหล่านั้นอีก ผลย้อนกลับทางบวกดังกล่าวเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้เชิงบวกของด้านการจัดการอารมณ์ที่มีอิทธิพลสูงเพื่อการช่วยเหลือผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิดและความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนมากขึ้น (Collis & Dalton, 1989 อ้างใน สมศักดิ์ สันธุระเวช, 2542, หน้า 100) ดังนั้น บทบาทการสร้างแรงจูงใจทางบวก (Positive thinking) จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนควรตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อฝึกผู้เรียนให้คิดสร้างสรรค์ ที่อาจดูเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียนที่ไม่เคยคิดในเชิงสร้างสรรค์มาก่อน ดังความเห็นของ Messick (อ้างใน สมศักดิ์ ภู่วิภาดาบรรณ, 2541) ที่กล่าวถึงหนึ่งในลักษณะบางประการที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ คือ แรงจูงใจ ที่มีส่วนช่วยให้บุคคลคิดแตกต่างไปจากผู้อื่นได้

เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย มีความหลากหลายของกิจกรรม การใช้คำถามบางรูปแบบของ Parnes ที่มี 9 รูปแบบ จึงสามารถเลือกมาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับรูปแบบของกิจกรรมแต่ละอย่างได้ ตัวอย่างกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนแสดงออกในทักษะสัมพันธ์ทั้งการพูด อ่าน เขียนมาก ๆ เช่น การแสดงละคร คำถามที่ให้เปลี่ยนแนวประโยชน์ใช้สอย เปลี่ยนทิศทางหรือปรับปรุง จะใช้เป็นแนวทางให้เกิดแนวคิดการทำงานที่เป็นระบบใหม่ ที่ได้ใช้ทักษะหลาย ๆ ด้านในกิจกรรมเดียวกัน สำหรับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ การใช้คำถามประเภทขยายตัว หดตัว จะใช้

เป็นทักษะเบื้องต้นของการเขียนสำหรับผู้เรียนที่เริ่มต้นการเขียนที่ไม่ใช่แนวคิดแบบเดิม ในด้านการเรียนในสภาพแวดล้อมจริงที่เป็นแนวของการบูรณาการหลาย ๆ วิชาที่มีทั้งการสำรวจ สังเกต การอภิปรายและการนำเสนอผลงาน คำถามของ Parnes จะใช้ได้หลาย ๆ รูปแบบตามวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลายเหล่านั้นด้วย

ดังที่ได้เห็นแล้วว่า คำถามแบบ Parnes มีจุดเด่นของข้อคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจน ช่วยให้คิดได้ง่ายขึ้น รวมถึงข้อคำถามดังกล่าวยังทำให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่คิดอยู่นั้นเป็นรูปธรรมได้มากขึ้น และผู้สอนยังใช้กลวิธีการตั้งคำถามแบบ Parnes ในการช่วยเหลือข้อมูลเพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าต่อเนื่องจากเดิมด้วยตนเองต่อไปได้มากขึ้น นอกจากนี้ครูยังเลือกใช้รูปแบบแต่ละข้อคำถามของ Parnes ไปใช้ได้หลาย ๆ ทักษะสัมพันธ์ทางภาษาที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ต่างกันไปได้อีกด้วย จึงมีผลให้พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์และผู้เรียนมีความเห็นเชิงบวกต่อแผนการสอนการใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา

จากข้อค้นพบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนภาษาไทย ที่มีการนำคำถามร่วมกระตุ้นให้เกิดองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นั้น จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น ดังนั้นผู้สอนจึงควรตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้คำถามไม่ว่ารูปแบบใดก็ตาม ที่ช่วยให้เกิดความคิดคล่อง คิดหลากหลายและคิดจินตนาการ แปลกใหม่ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของผจงกาญจน์ ภูวิภาคารวรรณ (2541) ที่กล่าวถึงการจัดกิจกรรมของผู้สอนที่มีการตั้งคำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด และทำกิจกรรมหลายหลาย ซึ่งเป็นการจัดบรรยากาศด้านสมองและอารมณ์แก่นักเรียน ว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า การใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยให้นักเรียนมีพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น ครูจึงควรเอาใจใส่กับเทคนิคการตั้งคำถามและกลวิธีการถามเพื่อกระตุ้นการคิด คำถามของ Parnes จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ครูควรได้นำไปใช้ แม้ไม่ได้ใช้ทั้งหมด หากใช้บางส่วน ก็จะสามารถพัฒนาแนวคิดใหม่ในผลงานทางภาษาหรือวิชาอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับครูเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาด้วย

2. การใช้คำถามของ Parnes เพื่อสร้างผลงาน ควรใช้ในกลุ่มเล็กหรือรายบุคคล จะช่วยกระตุ้นการขยายความคิดเห็นบุคคลได้ดี ตรงประเด็นและสามารถเลือกใช้ภาษาได้เหมาะสมกับแต่ละคน ทำให้สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านสติปัญญาและความพร้อมได้มากขึ้น

3. คำถามบางประเภทของ Parnes ได้แก่ การปรับองค์ประกอบบางส่วน การปรับปรุง การแทนที่ จะช่วยให้เกิดการคิดแบบประเมินด้วย เพราะคำถามดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนมีการวิจารณ์ ข้อดี ข้อด้อยในผลงานเดิมก่อนที่จะมีแนวคิดใหม่เพื่อการสร้างผลงานใหม่ และจากข้อสังเกตพบว่า ผู้เรียนมีการสร้างผลงานทุกระยะของกิจกรรม จึงควรมีการจัดแสดงผลงานของผู้เรียนเพื่อสร้างบรรยากาศด้านอารมณ์ ที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะสร้างและพัฒนาผลงาน อีกทั้งสร้างความภูมิใจและเห็นคุณค่าของตนเอง ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการได้ประเมินความคิด สร้างสรรค์จากผลงานดังกล่าว ควบคู่ไปกับคะแนนจากแบบสอวัดความคิดสร้างสรรค์ด้วย

4. จากการใช้คำถามของ Parnes ในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาที่ไม่ได้บูรณาการกับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ เช่น เนื้อหาด้านหลักภาษา จะมีความชัดเจนและทำได้ตรงจุด ทำให้ได้คำตอบรวดเร็ว แต่หากเป็นเนื้อหาเชิงบูรณาการ อาจใช้เวลานานกับการเรียนเนื้อหา และสามารถเลือกใช้คำถามได้หลาย ๆ แบบเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาแต่ละส่วน เช่น การออกไปเรียนด้วยประสบการณ์ในตลาดสด มีการใช้คำถามระดมความคิดเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง โครงสร้างและกิจกรรมในตลาด เมื่อกลับมาในชั้นเรียน คำถามของ Parnes ที่ใช้ในส่วนที่เป็นการสร้างผลงานในทักษะทางภาษา ได้แก่ การพูดในทิศทางตรงกันข้ามเกี่ยวกับกิจกรรมในตลาดหรือ แสดงบทบาทสมมติในด้านกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการซื้อขายของการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับการขยาย การเปลี่ยนแนวประ โยชน์ใช้สอยของตลาด เป็นต้น

5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาในครั้งนี้ พบว่า ผลของคะแนนจากแบบวัดความคิด สร้างสรรค์ของผู้เรียนส่วนใหญ่เพิ่มสูงขึ้น แต่ยังมีบางคนที่ลดลงด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุของความเจ็บป่วย ความเหนื่อยล้าของการคัดเลือกผู้เรียนเข้าแข่งขันทักษะทางวิชาการในกลุ่ม โรงเรียนขณะทำการวิจัย รวมถึงความเบื่อหน่ายที่จะคิดต่อการทำแบบสอวัดในเวลาจำกัด สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดผลแทรกซ้อนขึ้น ครูผู้สอนจึงควรเอาใจใส่กับปัญหาดังกล่าวข้างต้นด้วยและให้ทางออกกับผู้เรียนได้เช่น ผู้เรียนที่เจ็บป่วยไม่ต้องทดสอบพร้อมกับเพื่อน แต่ให้โอกาสทดสอบใน เวลาอื่น การเว้นช่วงเวลาทดสอบออกไปไม่ให้ซ้ำซ้อนกับการสอบอื่น ๆ หรือ การหาวิธีผ่อนคลาย ความเครียดก่อนทำแบบทดสอบ ด้วยการสร้างบรรยากาศให้สบาย ไม่เคร่งเครียด เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควร ได้มีการศึกษา ผลของการตั้งคำถามของผู้เรียน ที่มีต่อการ พัฒนาการกระบวนการคิดของผู้เรียนด้วย เนื่องจาก การตั้งคำถามถามตนเอง หรือผู้อื่นเป็นแนวคิด เชิงรุกในกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียน ได้วางแผนการจัดระเบียบ และแสดงถึงกระบวนการ คิดไตร่ตรอง

2. จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ผู้เรียนเพิ่มความมั่นใจในการกล้าตอบคำถาม รวมถึงสามารถตั้งคำถามกับเพื่อนและกล้าถามครูผู้สอนเพิ่มมากขึ้น จึงควรได้มีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับกลวิธีการใช้คำถาม เช่น ความมั่นใจในตนเองของผู้เรียน ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) กับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึง การใช้คำถามในกิจกรรมการเรียนรู้ภาษา ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้สูงขึ้น ในรายวิชาอื่น ๆ ที่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ สื่อความคิดความเข้าใจออกมาในรูปของการกระทำ จึงน่าจะได้นำรูปแบบคำถามที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ร่วมใช้ด้วย ซึ่งจะให้ผลดีกับผู้เรียนที่ได้ฝึกและพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์ได้อย่างต่อเนื่องต่อไป